

Братко Марія Василівна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

E-mail: m.bratko@kubg.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7162-2841>

Scopus: 57208208921

Ткаченко Інна Ігорівна

викладач кафедри музикознавства та музичної освіти, заступник декана
з науково-методичної та навчальної роботи

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

E-mail: i.tkachenko@kubg.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1195-0331>

**Академічний успіх здобувачів освіти мистецьких спеціальностей:
понятійно-категоріальний аналіз**

У статті розглядається академічний успіх у вищій мистецькій освіті як важливий критерій якості освітнього процесу. Актуальність дослідження зумовлена відсутністю в науковому дискурсі узгодженого визначення поняття «академічний успіх» з урахуванням специфіки творчої підготовки здобувачів мистецьких спеціальностей. Метою статті є здійснення понятійно-категоріального аналізу поняття «академічний успіх» у зіставленні міжнародних, вітчизняних та мистецько-орієнтованих підходів і формування авторського визначення цього поняття. Методологічною основою аналізу є компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний і культурологічний підходи. У дослідженні використано порівняльний і понятійно-категоріальний аналіз, методи систематизації та узагальнення теоретичних положень. На основі аналізу джерельної бази зроблено висновок, що академічний успіх має багатовимірну й процесуальну природу, формується у взаємодії особистісних ресурсів здобувача з фасилітативним середовищем, а в мистецьких програмах визначається також оригінальністю інтерпретації, емоційною виразністю, сценічною комунікацією та поступом професійної майстерності. Запропоновано авторське визначення поняття академічного успіху здобувачів освіти мистецьких спеціальностей як комплексної інтегративної характеристики особистісного, когнітивного, професійного та творчо-інтерпретаційного розвитку здобувача освіти, яка виявляється в досягненні індивідуальних освітніх і мистецьких цілей, здатності створювати оригінальний художній продукт, проявляти емоційно-естетичну виразність і рефлексивність, підтримувати високий рівень внутрішньої ціннісно-творчої мотивації та ефективно взаємодіяти з фасилітативним, сервісно-орієнтованим, творчо насиченим освітнім середовищем. Напрями подальшого дослідження феномену автори вбачають в операціоналізації компонентів академічного успіху здобувачів освіти мистецьких спеціальностей та валідації інструментів їхнього оцінювання.

Ключові слова: академічний успіх, академічний успіх здобувачів освіти мистецьких спеціальностей, вища мистецька освіта, здобувачі мистецьких спеціальностей.

Вступ. Вища мистецька освіта має специфіку, зумовлену поєднанням творчого процесу, індивідуальних темпів розвитку здобувачів і високої емоційної залученості. За таких умов традиційні критерії академічної результативності не відображають повною мірою динаміку художнього розвитку й становлення творчої особистості. Саме тому академічний успіх у мистецькій освіті розглядається не лише як показник ефективності освітнього процесу, а і як складне інтегративне явище, що зумовлює особистісне зростання здобувачів і сприяє культурному поступу суспільства. У дослідженнях якості освіти наголошується, що академічний успіх студентів мистецьких спеціальностей формується у взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників: особливостей освітнього середовища, підтримувальних практик, можливостей художньої самореалізації та суб'єктної позиції здобувача. У міжнародній науковій традиції поняття академічного успіху пов'язується з моделями студентської залученості та інтеграції. Зокрема, Дж. Кух трактує його через показники студентської залученості (student engagement), що охоплюють

мотивацію, інтелектуальну активність і взаємодію студента з освітнім простором (G. Kuh, 2011). Ідеї Дж. Куха узгоджуються з позиціями А. Астін, який доводить залежність академічних результатів від рівня особистої залученості (A. Astin, 1993), та Т. Тінто, що підкреслює значення академічної і соціальної інтеграції студента в університетську спільноту (Tinto, 2012). У психолого-педагогічному дискурсі С. Йорк та ін. пропонують розглядати академічний успіх як багатовимірний конструкт, що поєднує когнітивні, мотиваційні, емоційні та поведінкові компоненти (York, Gibson & Rankin, 2015). У працях А. Бандури (Bandura, 1997), Б. Ціммермана (Zimmerman, 2002), Д. Шунка (Schunk, 2020), Ф. Пахареса (Pajares, 2006) акцентується на ролі самоефективності, саморегуляції та мотиваційних стратегій у досягненні навчальних результатів, що дає змогу трактувати академічний успіх як прояв активної та осмисленої навчальної діяльності студента.

В українській науковій традиції проблема успішності набуває гуманістичного й особистісно-ціннісного виміру. У працях Л. Хоружої підкреслено значення розвивального мистецького середовища, що сприяє становленню творчої індивідуальності, естетичної чутливості та духовної культури (Хоружа, 2025). У дослідженнях М. Братко, які спрямовані на вивчення чинників академічної результативності майбутніх педагогів, зазначається, що провідну роль відіграють мотиваційна стійкість, позитивна самооцінка й індивідуалізована педагогічна підтримка, тобто це чинники, що мають особливе значення і для мистецьких спеціальностей (Братко, 2023, 2024). Дослідниця С. Цимбалюк, аналізуючи діяльність центрів академічного успіху в університетах США, акцентує увагу на їхній ефективності для розвитку саморегуляції, адаптивності та рефлексивності здобувачів (Цимбалюк, 2023, 2024). У мистецькій освіті такі структури виконують роль середовища творчої взаємопідтримки та професійного зростання. Праці О. Козьменко розширюють сучасний науковий дискурс щодо природи студентського успіху, наголошуючи, що у творчих галузях ключовими індикаторами є не формальні академічні показники, а здатність до креативного мислення, художньої інтерпретації та професійного становлення (Козьменко, 2020).

Отже, узагальнення вітчизняних і зарубіжних досліджень засвідчує, що академічний успіх у мистецькій освіті є складним багатовимірним феноменом, у якому поєднуються когнітивні, мотиваційні, емоційні та творчо-інтерпретаційні компоненти. Його формування визначається взаємодією особистісних ресурсів здобувача, педагогічної підтримки й характеристик освітнього середовища, що у випадку мистецьких спеціальностей набуває фасилітативного та творчо-розвивального характеру. Необхідність уточнення поняття «академічний успіх» з урахуванням специфіки мистецької підготовки зумовлює потребу у здійсненні його понятійно-категоріального аналізу, який і становить мету цієї статті.

З огляду на викладене **метою та завданнями дослідження є** здійснення понятійно-категоріального аналізу поняття «академічний успіх» у контексті вищої мистецької освіти, узагальнення міжнародних та вітчизняних підходів до його трактування й формулювання авторського визначення з урахуванням творчої природи мистецької діяльності.

Матеріали та методи дослідження. Методологічну основу становлять компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний і культурологічний підходи, що забезпечили багатовимірний аналіз феномену академічного успіху у вищій мистецькій освіті. Застосовано методи теоретичного аналізу, порівняння, понятійно-категоріального аналізу, систематизації та узагальнення. Джерельну базу становили праці зарубіжних і вітчизняних учених, дібрані за критеріями релевантності до проблематики академічного успіху. Аналіз здійснювався з урахуванням принципів системності, доказовості та інтерпретативності, що забезпечило достовірність висновків і цілісність авторської концепції.

Результати дослідження. Проблема академічного успіху є одним із ключових напрямів сучасних освітніх досліджень, оскільки це поняття використовується для оцінювання якості освітнього процесу, ефективності педагогічної взаємодії та рівня самореалізації здобувачів освіти. Однак поняття «академічний успіх» досі не має узгодженого наукового визначення, що зумовлено складною, багатовимірною природою феномену, який інтегрує когнітивні, мотиваційні, соціальні, емоційні й особистісно-ціннісні компоненти освітньої діяльності (York, Gibson & Rankin, 2015). У вищій мистецькій освіті ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки академічний успіх не зводиться лише до кількісних показників (оцінок, рейтингу, академічних балів), а відображає цілісний процес становлення творчої особистості, здатної інтегрувати знання, художній досвід, емоційно-ціннісне сприйняття світу та професійну самосвідомість.

Презентуємо основні результати аналізу представлених в англomовному науковому дискурсі підходів до трактування поняття «академічний успіх». У межах концепції студентської залученості (student engagement) академічний успіх розуміють як рівень інтелектуальної та соціальної включеності студента в навчальне життя, що відображає не лише результати, а й глибину участі в освітній спільноті. Успішний студент активно взаємодіє з викладачами, долучається до творчих, дослідницьких і соціальних ініціатив та демонструє позитивне ставлення до навчання. Отже, академічний успіх постає насамперед як

динамічний процес залучення, а не підсумковий результат (Kuh et al., 2011). У мистецькому контексті цей підхід є особливо релевантним, оскільки студенти-митці досягають найвищих результатів саме тоді, коли відчувають глибоке включення у творчий процес, емоційний резонанс і міжособистісну взаємодію в мистецькому середовищі. А. Астін трактує академічний успіх як наслідок вкладених студентом зусиль у взаємодії з умовами навчання. У моделі «вхід – середовище – результат» (input – environment – outcome) він залежить від поєднання вхідних характеристик студента, параметрів освітнього середовища та досягнутих результатів (Astin, 1993). Із цієї позиції академічний успіх у мистецькій освіті можливий лише за умови активної участі студента в навчальному і творчому житті закладу освіти, наявності підтримувального середовища, узгодженості між внутрішніми мотиваціями та освітніми цілями. Т. Тінто розглядає академічний успіх через призму інтеграції студента до академічної та соціальної спільноти університету (Tinto, 2012). На його думку, досягнення успіху залежить від рівня включення студента в систему взаємодій – як із навчальними дисциплінами, так і з викладачами й однолітками. Цей підхід важливий для мистецьких закладів, де освітній процес має колективно-творчий характер (ансамблі, студії, хореографічні групи), а тому соціальна інтеграція безпосередньо впливає на результативність і внутрішнє відчуття успіху. Н. Роббінс і співавтори трактують академічний успіх як сукупність когнітивних і некогнітивних чинників (Robbins et al., 2004). Окрім академічної підготовки, важливу роль відіграють самооцінка, академічна мотивація, саморегуляція, відповідальність і здатність до цілепокладання. У мистецькій освіті ці чинники набувають особливого значення, оскільки творчий процес потребує високого рівня саморефлексії, внутрішньої мотивації та волевої стійкості. М. Креде та Н. Кунсель розглядають академічний успіх як багатовимірний конструкт, що охоплює когнітивні, емоційні, соціальні й поведінкові компоненти (Credé, Kuncel, 2008). На їхню думку, успішність не зводиться до оцінок, а передбачає готовність до професійної діяльності, задоволення від навчання й уміння застосовувати знання на практиці, що робить цей підхід особливо релевантним для мистецької освіти. Цей підхід найбільш продуктивний для інтерпретації успіху у вищій мистецькій освіті, де важливими стають саме емоційно-ціннісні та поведінкові прояви творчості – натхнення, переживання, артистична виразність, естетична рефлексія. Е. Паскарелла та П. Терензіні тлумачать академічний успіх як результат взаємодії індивідуальних характеристик студента, якості викладання й інституційної культури (Pascarella, Terenzini, 2005). Дослідники підкреслюють значення неформального спілкування й позааудиторної активності, які суттєво посилюють рівень студентської успішності. У мистецькому середовищі ці чинники є визначальними, адже саме через міжособистісні взаємодії, репетиційні практики та колективну творчість відбувається становлення особистісного й академічного успіху.

Проблематика академічного успіху в сучасній українській педагогічній думці тісно пов'язана з процесами гуманізації та студентоцентризму у вищій освіті. Л. Хоружа та М. Братко розглядають академічний успіх у контексті функціонування центрів академічного успіху та студентських сервісів підтримки в закладах вищої освіти. Учені підкреслюють, що успішність не є суто індивідуальною характеристикою студента, а формується у взаємодії з університетським середовищем, де вагому роль відіграють педагогічна, тьюторська, психологічна й соціальна підтримка (Братко, Хоружа, 2025). Науковиці наголошують, що саме академічні сервіси сприяють розвитку саморегуляції, рефлексії, відповідальності за навчання й уміння керувати власним часом. Такий підхід інтегрує поняття академічного успіху й академічної підтримки, що особливо важливо для мистецьких спеціальностей, де емоційна чутливість і суб'єктивність творчих результатів потребують постійного фасилітативного супроводу. Л. Хоружа тлумачить академічний успіх як результат інноваційної професійної діяльності викладача, зосередженої на педагогічному партнерстві та фасилітації розвитку здобувачів. На її думку, успішність формується в підтримувальному, довірливому й ціннісно орієнтованому освітньому середовищі, де ключову роль відіграють спільна діяльність та діалогічна взаємодія між викладачем і студентом (Хоружа, 2025). М. Братко розглядає центри академічного успіху як ключові елементи освітнього середовища, що забезпечують здобувачам індивідуалізовану підтримку для подолання навчальних труднощів і підвищення результативності (Братко, 2023; 2024). Учена підкреслює, що тьюторинг є дієвим інструментом розвитку саморегуляції, відповідальності та здатності студентів керувати власною освітньою траєкторією, що безпосередньо позначається на рівні їхнього академічного успіху. Окреслені положення є особливо значущими для вищої мистецької освіти, у якій індивідуальні освітні траєкторії та персоналізований супровід становлять необхідні умови творчої самореалізації здобувачів. О. Козьменко розглядає академічний успіх як внутрішній процес особистісного зростання здобувача, що проявляється в розвитку пізнавальної активності, самооцінки та внутрішньої мотивації, а не у зовнішніх академічних показниках. Учена підкреслює, що для гуманітарних і мистецьких спеціальностей академічний успіх є свідченням ціннісно-сислової зрілості особистості (Козьменко, 2020). С. Цимбалюк аналізує запровадження моделей центрів академічного успіху американських університетів у практику українських ЗВО, наголошуючи на значенні системної адаптації

першокурсників, а також психологічної і академічної підтримки як чинників підвищення якості освіти (Цимбалюк, 2023, 2024). Дослідниця підкреслює, що академічний успіх формується не лише завдяки індивідуальним зусиллям студента, а й у межах ефективно організованого середовища підтримки, до якого входять тьюторські сервіси, адаптаційні програми та студійні лабораторії. Такі структурні елементи є особливо важливими для мистецьких спеціальностей, оскільки саме вони забезпечують умови для розвитку творчого потенціалу, саморегуляції та рефлексії, сприяючи стійкому академічному успіху в галузі мистецтва.

Загалом український науковий дискурс дотримується ідей, що академічний успіх – це не лише результат, а процес формування освітньої суб'єктності (Хоружа, Братко, 2025); його ключові чинники – внутрішня мотивація, позитивна Я-концепція, педагогічна підтримка, рефлексія і саморегуляція (Козьменко, 2020; Цимбалюк, 2023); а досягнення академічного успіху потребує сервісно-орієнтованої системи університетського середовища, що передбачає академічні, психологічні та творчі ресурси розвитку здобувачів освіти (Хоружа, 2025). Зазначені висновки дають змогу трактувати академічний успіх як феномен, у якому відображено не лише індивідуальні досягнення, а й культуру взаємодії, підтримки та довіри в університетському середовищі. Для здобувачів освіти мистецьких спеціальностей такий успіх постає результатом інтеграції творчої самореалізації, пізнавальної активності й емоційної задоволеності навчальним процесом.

Отже, у міжнародних дослідженнях академічний успіх розглядається як багатовимірне явище, що поєднує когнітивні, мотиваційні, соціальні та поведінкові чинники, а також визначається рівнем студентської залученості, якості викладання, інституційної культури й освітнього середовища. Успішність тлумачиться не як підсумковий результат навчання, а як динамічний процес, що розгортається у взаємодії між студентом і середовищем навчання. В українському науковому дискурсі поняття академічного успіху набуває гуманістичного й особистісно-ціннісного виміру. Дослідники акцентують увагу на взаємозв'язку між особистісним розвитком здобувача освіти, мотивацією, саморегуляцією та педагогічною підтримкою. На відміну від технічних, природничих і гуманітарних напрямів, академічний успіх у мистецьких спеціальностях має іншу природу: замість домінування відтворюваності й стандартів вирішальними є творча інтерпретація, емоційна комунікація, індивідуальне виконання, сценічна сміливість та особистісна автентичність. Це зумовлено творчим характером підготовки, вагомістю художньо-естетичних переживань і персоналізованістю результатів. Отже, потрібні фасилітативний супровід, психологічно безпечне творче середовище, індивідуальні траєкторії та критерії оцінювання, що відображають унікальність художнього зростання кожного здобувача.

У працях Е. Айзнера доведено, що мистецька освіта формує особливі види мислення, образне, контекстуальне, метафоричне, які не зводяться до логіко-аналітичних форм раціональності, властивих іншим освітнім галузям (Eisner, 2003). Митець навчається працювати з багатозначністю, відкритістю інтерпретацій та емоційною складовою художнього образу. Тому академічний успіх у цьому контексті визначається не кількісними, а якісними характеристиками, що відображають здатність створювати ідейно й емоційно переконливий художній продукт. Е. Віннер у психологічному аналізі мистецтва підкреслює, що мистецькі результати неможливо повністю формалізувати чи стандартизувати (Winner, 2018). Успіх у мистецькій діяльності залежить від виразності, оригінальності, емоційного впливу та здатності художника комунікувати зі своєю аудиторією. Це суттєво відрізняє мистецьку успішність від успішності в галузях, де домінує правильність, точність і логічна доведеність.

Українська наукова традиція сутнісно підкреслює специфіку творчої успішності. У навчально-методичному посібнику «Творчий розвиток особистості засобами мистецтва» мистецький розвиток розглядається як ключова умова професійного становлення, а творчість – як мета, процес і результат освіти одночасно (Ничкало та ін., 2011). Здобувачі мистецьких спеціальностей навчаються у творчому освітньому середовищі, яке базується на індивідуальному наставництві, фасилітації та культурно-естетичній насиченості. О. Олексюк трактує успішність музиканта не через технічне володіння інструментом, а через здатність до інтерпретації, рефлексії та особистісного творчого висловлювання (Олексюк, 1999). У цьому контексті академічний успіх набуває рис мистецької автономії, уміння створювати якісно нове бачення музичного твору, що не може бути зведене до «правильності виконання». Т. Скорик розглядає успішність майбутнього фахівця мистецтв як інтегративне утворення, що поєднує художньо-виконавські навички, педагогічну майстерність, креативність і здатність до художньо-ціннісного спілкування (Скорик, 2022). Таким чином, академічна успішність у мистецькій освіті визначається не лише рівнем володіння технічними вміннями, а й глибиною особистісного, ціннісного та творчого самовираження. О. Хижко обґрунтовує, що в підготовці музиканта-інструменталіста ключове значення мають імпровізація, сценічна комунікація, ансамблева взаємодія і здатність до спонтанного творчого рішення (Хижко, 2021). Такі компоненти практично відсутні в інших галузях знання, де домінує репродуктивне або аналітичне мислення.

Узагальнення позицій дослідників дає можливість визначити ключові особливості академічного успіху здобувачів мистецьких спеціальностей як комплексного, творчо зумовленого феномену. Мистецька успішність має виразно творчо-індивідуалізований характер, адже ґрунтується на унікальності інтерпретації, художній новизні та здатності здобувача створювати власний оригінальний творчий продукт (Eisner, 2003; Олексюк, 1999). Важливою рисою є висока емоційно-експресивна складова, оскільки емоційність виступає не додатковою характеристикою, а внутрішньою суттю мистецького результату (Winner, 2018). Академічний успіх у мистецьких спеціальностях значною мірою залежить і від суб'єктивності експертного оцінювання, що визначається художніми нормами, стилістичними особливостями, культурним контекстом та індивідуальними критеріями фахових експертів. Не менш важливою умовою є творче, фасилітативне середовище, у межах якого наставництво, майстер-класи, творча спільнота та сценічний досвід відіграють провідну роль у розвитку професійної успішності (Ничкало та ін., 2011; Скорик, 2022). У центрі цього процесу перебуває внутрішня, ціннісно-творча мотивація здобувачів, для яких навчання пов'язане з потребою творити, прагненням до самовираження та реалізації власного творчого потенціалу (Олексюк, 1999).

Отже, академічний успіх у мистецьких спеціальностях розглядається як інтегративна характеристика, що поєднує когнітивні, емоційно-ціннісні та творчо-інтерпретаційні аспекти. Він формується у фасилітативному, психологічно безпечному середовищі, яке підтримує індивідуальні траєкторії розвитку, стимулює творчу автономію, саморефлексію і здатність здобувача створювати унікальний художній продукт, який є водночас показником професійної майстерності й особистісної зрілості.

Синтез міжнародних і вітчизняних підходів дає змогу окреслити спільні засади розуміння академічного успіху. Насамперед ідеться про його багатовимірну природу: успішність постає як поєднання когнітивних, мотиваційних, поведінкових і соціальних компонентів, а в мистецькій освіті ця структура доповнюється творчо-інтерпретаційним виміром – здатністю до художнього самовираження. Не менш важливою є роль освітнього середовища: підтримувальні й інклюзивні інституційні умови, соціальна підтримка, ефективна педагогічна взаємодія та наставництво підсилюють успішність; у мистецьких програмах таке середовище функціонує як творча лабораторія з майстер-класами, інтерпретаційними студіями, репетиціями та виразним культурно-естетичним контекстом. Водночас простежується стійкий взаємозв'язок мотивації та результативності: вирішальне значення має внутрішня мотивація, яка в мистецьких спеціальностях набуває ціннісно-творчого характеру й забезпечує глибоку залученість та якісні результати. Сукупність окреслених засад створює підґрунтя для подальшого концептуального визначення академічного успіху в мистецькій освіті.

Порівняння зарубіжних, українських і мистецько-орієнтованих праць виявляє різні акценти у тлумаченні «академічного успіху». У міжнародній традиції він постає як багатовимірний процес, зумовлений залученістю студента та впливом освітнього середовища; у вітчизняній – як результат особистісного зростання, саморегуляції і педагогічної підтримки. Для мистецьких спеціальностей успіх має іншу природу: це інтегральна характеристика творчого розвитку, що слабо піддається стандартизації та оцінюється переважно якісними індикаторами – оригінальністю інтерпретації, імпровізаційністю, сценічною комунікацією, емоційною виразністю та творчою автономією. Оцінювання тут спирається на суб'єктивно-експертні судження й культурний контекст, а ефективне навчання відбувається у форматі «творчої майстерні» з наставництвом, репетиційними практиками та психологічно безпечним середовищем. Отже, у мистецькій освіті академічний успіх невіддільний від творчої самореалізації та розвитку інтерпретаційного мислення й потребує фасилітативної підтримки та індивідуальних траєкторій розвитку.

Таким чином, зарубіжний підхід орієнтований на інституційні чинники та вимірювані результати, український – на особистісний розвиток і педагогічну підтримку, а мистецький – на творчо-інтерпретаційну природу успіху, де провідну роль відіграють самовираження, емоційна чутливість і культурно-естетичний контекст освітнього процесу.

Проведене дослідження уможливило цілісне сучасне розуміння академічного успіху, у якому поєднуються результативність навчання, особистісне зростання й індивідуально-творчий вимір професійного становлення здобувачів освіти. Таким чином, встановлено, що академічний успіх – це інтегральна, динамічна характеристика розвитку здобувача, що постає у взаємодії його особистісних ресурсів (когнітивних, мотиваційних, емоційно-вольових, соціально-поведінкових, а для мистецьких спеціальностей також творчо-інтерпретаційних) із фасилітативним освітнім середовищем закладу (якість викладання, академічна й соціальна інтеграція, сервіси підтримки, ефективні освітні технології та практики) і виявляється в досягненні навчальних і професійних цілей, зростанні суб'єктності – здатності самостійно планувати, регулювати й рефлексувати власну освітню траєкторію, застосовувати знання, а в мистецьких спеціальностях – створювати оригінальний художній продукт.

Узагальнення окреслених концептуальних підходів створює підґрунтя для формулювання авторського визначення поняття «академічний успіх здобувачів освіти мистецьких спеціальностей», яке інтегрує когнітивні, особистісні та творчо-інтерпретаційні складові цього феномену.

Отже, **академічний успіх здобувачів освіти мистецьких спеціальностей** – це комплексна інтегративна характеристика особистісного, когнітивного, професійного та творчо-інтерпретаційного розвитку здобувача освіти, яка виявляється в досягненні індивідуальних освітніх і мистецьких цілей, здатності створювати оригінальний художній продукт, проявляти емоційно-естетичну виразність і рефлексивність, підтримувати високий рівень внутрішньої ціннісно-творчої мотивації та ефективно взаємодіяти з фасилітативним, сервісно-орієнтованим і творчо насиченим освітнім середовищем.

Обговорення результатів. Отримані результати узгоджуються із сучасними тенденціями у дослідженнях академічної успішності, проте демонструють важливість виокремлення специфічного мистецького виміру, що недостатньо представлений у міжнародних стандартизованих моделях. Виявлено, що мистецька успішність не може бути зведена до традиційних освітніх показників, оскільки ґрунтується на творчо-інтерпретаційній діяльності, індивідуальних стилях виконання, емоційно-естетичній чутливості та динамічній взаємодії здобувача з творчим освітнім середовищем. Обговорення підтвердило необхідність інтеграції академічних, особистісних і творчих складників для формування сучасного науково обґрунтованого визначення академічного успіху в мистецькій освіті.

Висновки. Проведений понятійно-категоріальний аналіз засвідчив, що академічний успіх у вищій мистецькій освіті має багатовимірну й динамічну природу. Він постає не як сума формальних показників, а як процес, що розгортається у взаємодії особистісних ресурсів здобувача (когнітивних, мотиваційних, емоційно-вольових, соціально-поведінкових, а для мистецьких спеціальностей – також творчо-інтерпретаційних) з фасилітативним університетським середовищем. У межах цього середовища вирішальне значення мають якість викладання, академічна й соціальна інтеграція, сервіси підтримки (зокрема, тьюторинг і адаптаційні програми), а також практики, що забезпечують високу залученість студентів.

Аналіз міжнародних і вітчизняних підходів показав: моделі залученості та інтеграції пояснюють механізми формування успіху, психологічні теорії висвітлюють роль самоефективності й саморегуляції, а український дискурс підсилює гуманістичний, сервісно-орієнтований вимір явища. У мистецьких програмах успіх має виразно творчо-інтерпретаційний характер і проявляється в оригінальності художнього продукту, сценічній комунікації, емоційній виразності та поступі професійної майстерності. Тож оцінювання має спиратися на поєднання кількісних індикаторів із якісними, діяльнісними підходами (портфоліо, публічні покази, експертні рубрики).

На підставі аналізу обґрунтовано авторське розуміння академічного успіху здобувачів освіти мистецьких спеціальностей як комплексної інтегративної характеристики особистісного, когнітивного, професійного та творчо-інтерпретаційного розвитку здобувача освіти.

Практичний висновок полягає у необхідності проектування в закладах мистецької освіти психологічно безпечної «творчої майстерні» з розгалуженими сервісами підтримки, наставництвом і освітніми практиками залучення. Перспективи подальших досліджень убачаємо в операціоналізації компонентів успіху для різних видів мистецької підготовки, розробленні валідних інструментів оцінювання та вивченні ефектів інституційних сервісів на динаміку академічного успіху.

Література

Братко М. Чинники академічного успіху майбутніх педагогів: інноватика, лідерство. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2023. № 40 (2). С. 6–12. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.401>.

Братко М. Центр академічного успіху як складова освітнього середовища університетів США. Тенденції розвитку педагогіки та освіти в умовах цифрових трансформацій (ByteEd-2024) : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 17–19 квіт. 2024 р.) / за заг. ред. І. В. Таможської. Харків : ХНУ ім. В. Каразіна. 2024. С. 50–52.

Козьменко О. І. Визначення успіху студентів: аналіз термінів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 68, т. 1. С. 73–78. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.14>.

Ничкало Н. Г. (ред.) Творчий розвиток особистості засобами мистецтва : навч.-метод. посіб. Чернівці : Зелена Буковина, 2011. 260 с.

Олексюк О. М. Творча самореалізація майбутнього фахівця-музиканта: методологічні засади : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 1999. С. 12–18. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/26619> (дата звернення: 19.11.2025).

Скорик Т. В. Основи професійної успішності педагога-музиканта : навч. посіб. Чернівці : Десна Поліграф, 2022. 156 с.

Хижко О. Творча самореалізація майбутнього музиканта-інструменталіста засобами джазового мистецтва. Музичне мистецтво в освітлогічному дискурсі. 2021. № 6. С. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2021.66>.

Хоружа Л. Л. Інноваційність професійної діяльності викладача як основа акад. успіху студентів. Освітлогічний дискурс. 2025. № 48. С. 70–76. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2025.1.7>.

Хоружа Л. Л., Братко М. В. Особливості діяльності студентських сервісів в університетах США. Неперервна професійна освіта: теорія та практика. 2025. № 82. С. 7–18. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.1>.

Цимбалюк С. М. Результативність використання технологій підтримки студентів у центрах академічного успіху в університетах США. Український педагогічний журнал. 2024. № 2. С. 70–78.

Astin A. What Matters in College? Four Critical Years Revisited. San Francisco : Jossey-Bass, 1993. 482 p. ISBN 1-55542-492-9.

Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York : W. H. Freeman, 1997. 604 p. ISBN 978-0-7167-2850-4.

Credé M., Kuncel N. R. Study Habits, Skills, and Attitudes: The Third Pillar Supporting Collegiate Academic Performance. Perspectives on Psychological Science. 2008. Vol. 3, No. 6. P. 425–453. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2008.00089.x>.

Eisner E. W. The arts and the creation of mind. Language Arts. 2003. Vol. 80, No. 5. P. 340–344. DOI: <https://doi.org/10.58680/la2003322>.

Kuh G. D., Kinzie J., Schuh J. H., Whitt E. J. Student Success in College: Creating Conditions That Matter. San Francisco : Jossey-Bass, 2011. 416 p. ISBN 978-0-470-59909-9.

Pajares F., Urdan T. Self-Efficacy Beliefs of Adolescents. Greenwich, CT : Information Age Publishing, 2006. 380 p. ISBN 978-1-59311-367-4.

Pascarella E. T., Terenzini P. T. How College Affects Students. Vol. 2: A Third Decade of Research. San Francisco : Jossey-Bass, 2005. 848 p. ISBN 978-0-7879-1044-0.

Robbins S. B., Lauver K., Le H., Davis D., Langley R., Carlstrom A. Do psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A meta-analysis. Psychological Bulletin. 2004. Vol. 130, No. 2. P. 261–288. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.2.261>.

Schunk D. H. Learning Theories: An Educational Perspective. New York : Pearson, 2020. 576 p. ISBN 978-0-13-489375-4.

Tinto V. Completing College: Rethinking Institutional Action. Chicago : University of Chicago Press, 2012. 283 p. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226804545.001.0001>.

Tsybaliuk S. Features of the Centers of Academic Success in US Universities. Educological Discourse. 2023. № 2 (41). P. 307–324. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.215>.

Winner E. How Art Works: A Psychological Exploration. New York: Oxford University Press, 2018. 400 p. ISBN 978-0-19-086335-7.

York T. T., Gibson C., Rankin S. Defining and Measuring Academic Success. Practical Assessment, Research & Evaluation. 2015. Vol. 20 (1). Article 5. DOI: <https://doi.org/10.7275/hz5x-tx03>.

Zimmerman B. J. Becoming a self-regulated learner. Theory Into Practice. 2002. Vol. 41, No. 2. P. 64–70. URL: <https://www.leiderschapsdomeinen.nl/wp-content/uploads/2016/12/Zimmerman-B.-2002-Becoming-Self-Regulated-Learner.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

Academic success of students in art specialties: conceptual and categorial analysis

Bratko Mariia

*Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor, Professor at the Department of Education
and Psychological and Pedagogical Sciences
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

Tkachenko Inna

*Lecturer at the Department of Musicology and Music Education, Deputy Dean on Academic Affairs,
Faculty of Musical Art and Choreography
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

The article examines academic success in higher art education as a key indicator of educational quality and addresses the lack of a unified definition of this concept that accounts for the specifics of creative training. The purpose is to conduct a conceptual and categorical analysis of “academic success,” comparing international, national, and arts-oriented perspectives, and to formulate an authorial definition. The methodological basis includes competency-based, learner-centered, activity-based, and cultural approaches. The study uses comparative and conceptual-categorical analysis, systematization, and generalization of theoretical sources. The findings show that academic success is multidimensional and processual, emerging through the interaction of a learner’s personal resources with a facilitative educational environment. In arts programs, it additionally depends on originality of interpretation, emotional expressiveness, stage communication, and the dynamics of professional growth. The authors define academic success of students in arts-related specialties as an integrative characteristic of personal, cognitive, professional, and creative-interpretative development, reflected in achieving individual educational and artistic goals, creating original artistic products, demonstrating emotional-aesthetic expressiveness and reflexivity, maintaining value-creative motivation, and effectively interacting with a creatively enriched, service-oriented environment. Further research should focus on operationalizing the components of academic success in arts education and validating assessment tools.

Keywords: *academic success, academic success of students in art specialties, higher arts education, students of art specialties.*

References

- Astin, A. W. (1993). What matters in college? Four critical years revisited. Jossey-Bass. ISBN 1-55542-492-9.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. W. H. Freeman. ISBN 978-0-7167-2850-4.
- Bratko, M. (2023). Chynnyky akademichnoho uspiyku maibutnykh pedahohiv: innovatyka, liderstvo [Factors of academic success of future teachers: innovation, leadership]. Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy, 40 (2), 6–12. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.401> [in Ukrainian].
- Bratko, M. (2024). Tsentralne akademichnoye uspiyky yak skladova osvithnoho seredovyshcha universytetiv SSHA [The Center for Academic Success as a Component of the Educational Environment of U.S. Universities]. In Trends in the Development of Pedagogy and Education in the Context of Digital Transformations (ByteEd-2024) (pp. 50–52). Karazin National University [in Ukrainian].
- Credé, M., & Kuncel, N. R. (2008). Study habits, skills, and attitudes: The third pillar supporting collegiate academic performance. Perspectives on Psychological Science, 3 (6), 425–453. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2008.00089.x>.
- Eisner, E. W. (2003). The arts and the creation of mind. Language Arts, 80 (5), 340–344. <https://doi.org/10.58680/la2003322>.
- Khyzhko, O. (2021). Tvorchy samorealizatsiia maibutnoho muzykanta-instrumentalysta zasobamy dzhozovoho mystetstva [Creative self-realization of a future instrumental musician through jazz art]. Muzychnye mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi, (6). <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2021.66> [in Ukrainian].
- Khoruzha, L. L. (2025). Innovatsiynist profesiynoi diialnosti vykladacha yak osnova akademichnoho uspiyku studentiv [Innovativeness of a teacher’s professional activity as a basis for students’ academic success]. Osvitolohichni dyskurs, (48), 70–76. <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2025.1.7> [in Ukrainian].
- Khoruzha, L. L., & Bratko, M. V. (2025). Osoblyvosti diialnosti studentskykh servisiv v universytetakh SSHA [Features of student support services in U.S. universities]. Neperervna profesiina osvita: teoriia ta praktyka, (82), 7–18. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.1> [in Ukrainian].
- Kozmenko, O. I. (2020). Vyznachennia uspiyku studentiv: analiz terminiv [Defining student success: An analysis of terms]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh, 68 (1), 73–78. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.14> [in Ukrainian].
- Kuh, G. D., Kinzie, J., Schuh, J. H., & Whitt, E. J. (2011). Student success in college: Creating conditions that matter. Jossey-Bass. ISBN 978-0-470-59909-9.
- Nychkalo, N. H. (Ed.). (2011). Tvorchy rozvytok osobystosti zasobamy mystetstva [Creative development of personality through the arts]. Zelena Bukovyna [in Ukrainian].
- Oleksyuk, O. M. (1999). Tvorchy samorealizatsiia maibutnoho fakhivtsia-muzykanta: metodolohichni zasady [Creative self-realization of the future musician: Methodological foundations]. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University [in Ukrainian].

Pajares, F., & Urdan, T. (Eds.). (2006). Self-efficacy beliefs of adolescents. Information Age ISBN 9781593113674.

Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (2005). How college affects students (Vol. 2): A third decade of research. Jossey-Bass. ISBN 978-0-7879-1044-0.

Robbins, S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, D., Langley, R., & Carlstrom, A. (2004). Do psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 130 (2), 261–288. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.2.261>.

Schunk, D. H. (2020). Learning theories: An educational perspective (8th ed.). Pearson. ISBN 978-0-13-489375-4.

Skoryk, T. V. (2022). Osnovy profesiinoi uspihnosti pedahoha-muzykanta [Fundamentals of professional success of the music teacher]. Desna Polihraf [in Ukrainian].

Tinto, V. (2012). Completing college: Rethinking institutional action. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226804545.001.0001>.

Tymbaliuk, S. (2023). Features of the Centers of Academic Success in U.S. Universities. *Educological Discourse*, 2 (41), 307–324. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.215>.

Tymbaliuk, S. (2024). Rezultatyvnist vykorystannia tekhnolohii pidtrymky studentiv u tsentrakh akademichnoho uspikhu v universytetakh SShA [Effectiveness of student-support technologies in academic success centers at U.S. universities]. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 2, 70–78 [in Ukrainian].

Winner, E. (2018). How art works: A psychological exploration. Oxford University Press. ISBN 978-0-19-086335-7.

York, T. T., Gibson, C., & Rankin, S. (2015). Defining and measuring academic success. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 20 (1), Article 5. <https://doi.org/10.7275/hz5x-tx03>.

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner. *Theory Into Practice*, 41 (2), 64–70. Retrieved from <https://www.leiderschapsdomeinen.nl/wp-content/uploads/2016/12/Zimmerman-B.-2002-Becoming-Self-Regulated-Learner.pdf>.

Received: November 21, 2025

Accepted: December 15, 2025

Published: December 30, 2025